

An aerial photograph of a rural landscape. A river flows through the center, surrounded by green fields and patches of trees. In the background, a town with red-roofed buildings is visible. The sky is clear and blue.

Gebiedsaanbod voor de Ster van Loosdrecht

Herziene, definitieve versie

**Samenwerken aan duurzaam beheer van
het karakteristieke cultuurlandschap**

Vereniging Ster van Loosdrecht
Loosdrecht, januari 2013

VOORWOORD

Voorwoord

Voor u ligt een uniek aanbod voor een uniek gebied. De Ster van Loosdrecht, een 'draaiende' middeleeuwse verkaveling die enig in zijn soort is. Een gebied ook met veel particuliere grondgebruikers die het er allemaal over eens zijn dat het gebied behouden moet blijven, maar dat daarvoor wel wat moet gebeuren. De overheid heeft het gebied aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur en als Natura 2000-gebied. Normaal gesproken wordt een groot deel van de grond dan verworven door een terreinbeherende organisatie. Enkele jaren terug is echter al afgesproken dat de eigenaren zelf met een voorstel zullen komen om het gebied te behouden en de natuurkwaliteit te versterken. In 2009 heeft de provincie daarvoor ook extra geld gereserveerd, op voorwaarde dat het gebied zelf met een plan komt. Daarop is het initiatief genomen om een eigen vereniging op te richten en een plan te maken. Dat plan, dat we gebiedsaanbod hebben genoemd, is op 14 maart 2012 aangeboden aan gedeputeerde Jaap Bond. Vervolgens is in juli 2012 de vereniging officieel opgericht. De vereniging vertegenwoordigt inmiddels een belangrijk deel van de grondeigenaren.

Nu, bijna een jaar later, ligt er een herziene, definitieve versie van het plan. In de maanden na het uitbrengen zijn er veel reacties op het plan gekomen. Ten eerste heeft de provincie zelf op een aantal punten gevraagd om aanvullingen en nadere uitleg. Ten tweede heeft de provincie in het kader van Natura 2000 nader ecologisch onderzoek uitgevoerd dat aanknopingspunten biedt voor de situering van verschillende natuur- en watermaatregelen. Ten slotte heeft het gebiedsaanbod in de Ster nogal wat stof doen opwaaien. Hoewel iedereen vindt dat het gebied niet vanzelf mooi blijft, blijkt iedereen ook een eigen mening te hebben over wat er zou moeten gebeuren. Er zijn nuttige suggesties gekomen, die een plek verdienen in het aanbod. Er bleken ook misverstanden te bestaan, die door een betere uitleg van de plannen hopelijk worden weggenomen.

Wij zijn verheugd om u hierbij de definitieve versie van ons gebiedsaanbod te kunnen voorleggen. We hopen van harte dat het aanbod in zijn huidige vorm ook reden voor de provincie zal zijn om de gereserveerde middelen daadwerkelijk te willen vrijmaken. Alleen op die manier kunnen we het gebied op een streekeigen en doelmatige manier behouden en versterken!

Het bestuur van de Vereniging Ster van Loosdrecht:

Klaas Niewold, Jacob Doets, Lia Moote en Willem Jaap Davelaar (niet op de foto)

Deel **A**

HET GEBIEDSAANBOD IN EEN NOTEDOP

Unieke kwaliteiten, uniek aanbod

Het unieke karakter van de Ster ligt vooral in de sfeer van het landschap en de cultuurhistorie. De middeleeuwse ontginningsgeschiedenis laat zich ongeschonden aan het landschap aflezen, waarbij de opmerkelijke ster- of waaiervormige verkaveling afwijkt van die in omliggende gebieden. Vooral vanuit de lucht fraai zichtbaar, zijn de uiterst grillige perceelsvormen rond het hart van de Ster, met smalle, langgerekte percelen die als het ware naar de veenstroom de Drecht toe draaien. Vanaf de dijken heeft de bezoeker een weids uitzicht over een open polderlandschap. Daarnaast herbergt het gebied interessante natuur: er foerageren vogels uit de aanpalende moeras- en plassengebieden (zoals zwanen en ganzen) en in enkele graslanden vinden we planten die horen bij extensief beheer. Qua natuur valt er nog aanzienlijke winst te boeken: de Ster ligt precies op de overgang van zand naar veen, waardoor voedselarm kwelwater aanwezig is. De 32 kilometer aan sloten en de dubbele lengte aan oevers vormen daarmee een groot ecologisch potentieel. Tot slot heeft het gebied een hoge betekenis uit een oogpunt van (recreatieve) beleving en educatie. Omdat de Ster nauwelijks is ontsloten, is ook hier nog winst te behalen.

Voor dit unieke gebied doet de Vereniging Ster van Loosdrecht de provincie een uniek aanbod: een gezamenlijke inzet voor behoud en verbetering van het gebied namens een belangrijk deel van de grondgebruikers, waaronder Natuurmonumenten. Met dit aanbod kan de provincie een belangrijk deel van haar natuur- en landschapsdoelen voor het gebied realiseren.

Uitnodiging tot een gebiedsaanbod

In het landelijk en provinciaal beleid zijn de waarden en potenties van het gebied 'beloond' met de aanwijzing als natuurgebied binnen de Ecologische Hoofdstructuur en als Natura 2000-gebied (natuurgebied van Europese betekenis) onder de EU-Vogelrichtlijn. Anders dan in de meeste andere graslandgebieden zijn de meeste gronden niet meer in agrarische handen. Het aantal hoofdberoepsbedrijven is sterk teruggelopen; het merendeel van de grond wordt gebruikt door nevenberoepers en particulieren en heeft een gemengd agrarisch-recreatieve functie. Doordat de economische basis onder het beheer is afgenomen en de eigendommen versnipperd zijn, is het belangrijk om het beheer goed te regelen, willen de overheidsdoelen kunnen worden gerealiseerd. De grondgebruikers voeren hierover al enkele jaren overleg, onderling en met de overheid. Zij zijn met de provincie overeen gekomen dat er geen gronden worden verworven, maar dat zij zelf maatregelen treffen om het gebied duurzaam te beheren. Eind 2009 heeft de provincie daarbij € 1,5 miljoen gereserveerd voor 'gebiedseigen beheer'. De gedeputeerde heeft het gebied uitgenodigd om met een concreet voorstel te komen voor een duurzaam beheer van de Ster. Dit voorstel ligt hierbij voor: het is een omvattend 'gebiedsaanbod' dat mede invulling geeft aan het gereserveerde bedrag. We schetsen hier eerst het voorstel in het kort; in deel B volgen de details.

Kwaliteitsgaranties door samenwerking

De grondgebruikers hebben de handen ineen geslagen om de kwaliteit van het gebied te behouden en te verbeteren. Ze hebben een vereniging opgericht die een belangrijk deel van de grondgebruikers vertegenwoordigt en die zich inzet voor:

- 1 Duurzaam beheer en behoud van het open agrarisch cultuurlandschap.
- 2 Versterking van de natuurwaarden en de waterkwaliteit van de Ster door effectieve, deels gebiedseigen maatregelen op kansrijke plekken.
- 3 Samen genieten van het gebied Ster van Loosdrecht door kennisuitwisseling, gereguleerde openstelling en een beter zicht op het gebied vanaf de dijk.

De vereniging zal het beheer en de recreatieve ontsluiting van de Ster gecoördineerd gaan oppakken. Een aantal maatregelen zal de vereniging zelf oppakken. Bij andere maatregelen zal de vereniging sturing geven aan de situering en de invulling 'in het veld'. Ook zal de vereniging de voortgang monitoren en hierover periodiek verslag uitbrengen. Zo krijgt de overheid solide garanties dat de doelen voor het gebied worden gerealiseerd, of dat daartoe in ieder geval de maximale inspanning wordt verricht. De vereniging werkt daarbij nauw samen met de agrarische natuurvereniging Vechtvallei, in wiens werkgebied de Ster valt, en zal gebruik maken van de faciliteiten die Vechtvallei al biedt.

Een solide basisbescherming met selectieve 'plussen'

De maatregelen die de vereniging aanbiedt, bestaan uit twee lagen. De eerste laag bestaat uit een solide basisbescherming van de huidige landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. Het gaat hierbij om de introductie van een 'landschapspakket' en van een collectieve aanpak voor het regelen van onderling gebruik en het uitvoeren van maatregelen die gezamenlijk efficiënter zijn (zoals de aanpak van probleemmonkruiden, mollen, muskusratten, faunabeheer en onderhoud van recreatieve voorzieningen).

De tweede laag bestaat uit een aantal selectieve 'pluspakketten' die specifiek gericht zijn op het verhogen van de natuurkwaliteit. Het gaat om 56 hectare particulier natuurbeheer, 25 kilometer botanisch slootkantbeheer en aanleg en beheer van een select aantal natuurvriendelijke oevers, waar mogelijk in combinatie met het plaatsen van stuwtjes in sloten om het kwelwater langer vast te houden. Daarnaast worden bosjes geroid en oude petgaten opnieuw ingericht. Ten derde willen we de recreatieve beleving verbeteren zonder dat dit ten koste gaat van natuur, landschap en bewoners/gebruikers. En wel door verbetering van het zicht op het gebied vanaf de dijk en door het scheppen van mogelijkheden voor gereguleerde recreatie en voor educatie in de polder.

Wat vragen wij van de overheid?

De vereniging zal zelf behoorlijk investeren in het gebiedsaanbod: de coördinatie vanuit de vereniging zal deels 'om niet' plaatsvinden en er wordt veel energie gestoken in het vinden van private financiering. Niettemin zijn overheidsmiddelen onmisbaar voor het realiseren van het aanbod. De basisbescherming van het gebied willen we uit de € 1,5 miljoen betalen, omdat deze maatregelen niet uit bestaande regelingen (met uitzondering van de probleemgebiedenregeling) kunnen worden betaald. Voor het realiseren van de overheidsdoelen is het echter ook nodig om de specifieke plussen te realiseren. Hiervoor is openstelling van de SNL-budgetten voor particulier en agrarisch natuurbeheer nodig. De investeringen in recreatieve voorzieningen willen we betalen uit een mix van overheidsgeld (POP, FES/Groene Uitweg) en private gelden (sponsoring).

Een vernieuwend aanbod, het omarmen waard

Dit gebiedsaanbod is een integraal aanbod van grondgebruikers die zich gezamenlijk en soms vergaand willen inzetten voor de verbetering van de gebiedskwaliteit. De context waarin dit gebeurt – zonder grondverwerving en door in meerderheid niet-agrarische gebruikers – kan een belangrijke voorbeeldfunctie hebben: zowel voor het nieuwe natuurbeleid, dat immers sterker op particulier en agrarisch natuurbeheer is gericht, en voor andere gebieden waar de landbouw langzaam verdwijnt als drager van het landschap. Daarom is het aanbod het omarmen meer dan waard.

An aerial photograph of a rural landscape, featuring a river winding through a valley. The landscape is divided into numerous green and brown fields, with some clusters of buildings and trees. The image is semi-transparent, allowing the text to be overlaid clearly.

Deel

B

**HET AANBOD
IN MEER DETAIL**

1 Kwaliteiten, potenties en overheidsdoelen

De kwaliteiten en potenties van het gebied liggen op de volgende vlakken:

Landschap en cultuurhistorie

Het gebied laat een uniek middeleeuws stervormig verkavelingspatroon zien, afwijkend van vergelijkbare verkavelingen in veenweidegebieden door de intacte stervormige verkaveling, de overgang van zand naar veen (de Ster is grotendeels zandgrond) en de – zelfs voor veenweidebegrippen – zeer grillige perceelsvormen rond het hart van de Ster. Het gebied tussen de dijken is relatief open; er is – vergeleken met de directe omgeving – relatief weinig bos aanwezig, waardoor er vanaf de dijken en uit de lucht een fraai zicht is op het kleinschalige landschap. Wel treedt enige 'verdichting' van het landschap op door dichtgroeiende petgaten waar zich bos ontwikkelt. De overheid wil het landschap in zijn huidige verschijningsvorm behouden en waar mogelijk versterken.

Natuur/biodiversiteit

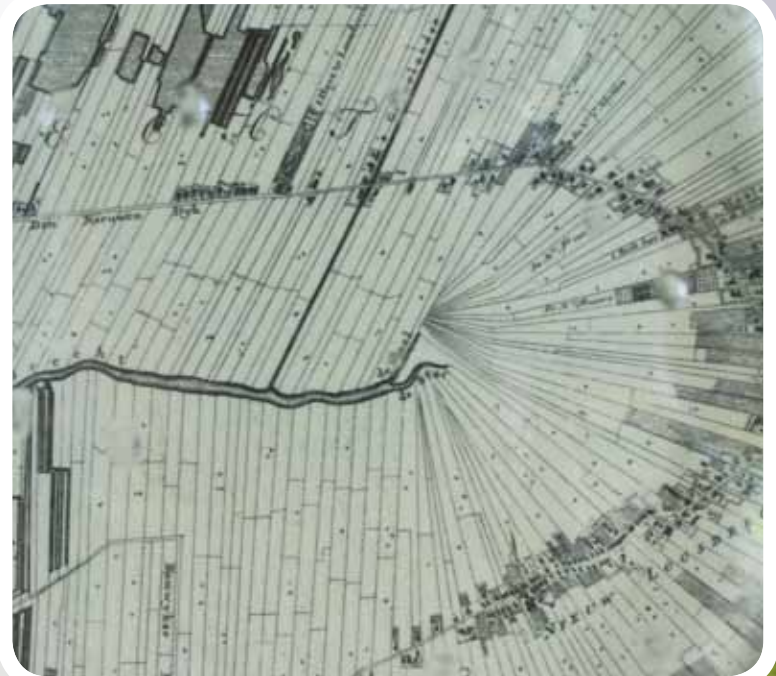
De belangrijkste kwaliteiten en potenties zijn gelegen in de sloten en oevers (32 respectievelijk 64 kilometer lang) waarbij de kwel vanuit het Gooi een belangrijke rol speelt. De kwaliteiten zijn momenteel beperkt, vooral door de relatief steile oevers en het lage slootpeil. De sloten zelf hebben nu een eenzijdige begroeiing. De kwaliteit kan echter door relatief simpele inrichtings- en beheermaatregelen worden verhoogd.

Omdat de sloten daarnaast sterk het landschappelijk karakter bepalen, nemen ze in het gebiedsaanbod een belangrijke plaats in.

Daarnaast is het gebied van betekenis als foerageergebied voor een aantal vogels uit de aanpalende moeras- en plassengebieden waarvan enkele tot de Natura 2000-doelen behoren, zoals zwanen, ganzen, zilver- en purperreiger (die beide kolonies hebben in de directe omgeving). Het aantal ganzen is de laatste jaren sterk toegenomen. Ten slotte kan het gebied potentieel iets betekenen voor een Natura 2000-soort die slechts kleine oppervlakten riet nodig heeft: de roerdomp. Voor broedvogels is de Ster van beperkte betekenis. Er komen nog wat steltlopers voor, maar hun aantal is afgenomen – op 250 hectare zijn 11 paar steltlopers geteld. Hoewel het gebied onder de Vogelrichtlijn (alleen in het westen ook onder de Habitatrichtlijn) is aangewezen als Natura 2000-gebied, is geen van de Vogelrichtlijnsoorten in de Ster zelf broedend aanwezig. Dat is op zich niet verwonderlijk, want het maakt onderdeel uit van het veel grotere Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen (6.988 hectare).

De botanische kwaliteit van de graslanden is wisselend; een aantal graslanden herbergt aardige soorten die horen bij matig intensief tot extensief gebruikte graslanden. De graslanden zijn – bij aangepast beheer – in dit opzicht redelijk kansrijk.

De overheid heeft een groot deel van de Ster begrensd als natuurgebied en onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast is het zoals gezegd aangewezen als Natura 2000-gebied, grotendeels onder de Vogelrichtlijn. De bijbehorende natuurdoelen zijn – althans voor dit specifieke deelgebied – niet scherp omschreven. Volgens het beheerplan gaat het vooral om behoud en bevordering van rietvogels zoals de roerdomp en om kansen voor foeragerende vogels zoals ganzen. In het westelijke deel, onder de Habitatrichtlijn, gaat het om diversiteit in verlandingsstadia en om het bevorderen van overjarig riet. Het westelijke deel van de Ster, zo blijkt uit de recent uitgevoerde landschapsecologische systeemanalyse (LESA), vormt binnen het Vechtplassengebied één van de *hotspots* voor bijzondere vegetaties die afhankelijk zijn van voedselarme kwel. We laten verderop zien hoe het

gebiedsaanbod daarop inspeelt. De ambitiekaart bij het Natuurbeheerplan 2013 van de provincie laat een mengeling zien van de beheertypen nat schraalgrasland en kruiden- en faunarijk grasland, met daartussen kleinere oppervlakten aan droog schraalland, vochtig hooiland, water en bos.

Recreatieve belevingswaarde

Het gebied heeft een hoge belevingswaarde. Deze komt echter maar mondjesmaat tot zijn recht:

- De recreatieve ontsluiting van het gebied is zeer beperkt.
- Het aantal zichtpunten vanaf de omringende dijken is beperkt door aaneensluiten van de bebouwing.

Hier is dus veel winst mogelijk. De overheid wil de recreatieve ontsluiting verbeteren met inachtneming van de waarden van natuur en landschap – op een gereguleerde manier dus.

2 Visie op de Ster van de toekomst

Het gebiedsaanbod is geschreven vanuit de volgende visie op de toekomst van de Ster van Loosdrecht:

- Het karakteristieke cultuurlandschap van de Ster is behouden en waar mogelijk zijn de gebiedskwaliteiten versterkt.
- Het open (overwegend grasland-)karakter van het gebied is gehandhaafd. Door toepassing van agrarisch en particulier natuurbeheer is de diversiteit in graslanden vergroot.
- De waterkwaliteit is goed. Op selecte, kansrijke plekken zijn de natuurwaarden van waterlopen en oevers versterkt. De problemen met het wateronkruid *Cabomba* zijn verholpen.
- Het recreatief medegebruik van het gebied is toegenomen (educatieve activiteiten, varen, wandelen, uitzicht vanaf de dijken), maar passend bij het gebiedskarakter en – heel belangrijk – zonder verstoring te veroorzaken.
- De samenwerking tussen grondeigenaren onderling en tussen eigenaren en bewoners is verbeterd. Een aantal maatregelen die de gebiedskwaliteit ten goede komen, wordt nu gecoördineerd (en daarmee beter en goedkoper) uitgevoerd.
- De vereniging speelt actief in op actuele vraagstukken, is uitstekend op de hoogte van wat er in het gebied speelt en verzamelt zelf informatie over de ontwikkeling van natuur en waterkwaliteit. De vereniging is een serieuze gesprekspartner en belangrijke informatiebron geworden voor de overheid.

3 Het aanbod in meer detail

3.1 Beheer van natuur, landschap en water

Doordat – zoals gezegd – de economische basis onder het beheer is afgenomen en de eigendommen versnipperd zijn, is het van groot belang om het beheer goed te regelen, willen de overheidsdoelen kunnen worden gerealiseerd. Hierbij maken we een onderscheid tussen een 'basispakket' voor het gehele gebied en drie gerichte 'plussen' op specifieke locaties.

Gebiedsbreed: behoud en versterking huidige kwaliteiten

De grondgebruikers garanderen voor het gehele grondgebied van der Ster het behoud van het kenmerkende landschap, en wel als volgt:

- a Behoud van de perceelsvorm, het slotenpatroon, het reliëf en de bodemstructuur.
 - b Behoud van de openheid en het graslandkarakter, het laatste door op gebiedsniveau een 'graslandgarantie' te geven voor minimaal 90% van de oppervlakte.
 - c Behoud van het extensieve agrarische gebruik door:
 - Handhaving van de extensieve beweiding. Wij garanderen dat – gemiddeld over het hele gebied – de veebezetting niet toeneemt en de stikstofemissie afneemt. Dit laatste vormt een lokale verbijzondering van het integrale gebiedsaanbod voor Natura 2000 van zes organisaties in de Vechtstreek van begin 2011. Op deze wijze is er dus ook een verband tussen de honorering van het gebiedsaanbod voor de Ster en de realisering van het gebiedsaanbod Natura 2000 voor de gehele Vechtstreek.
 - Bevorderen van de productie en aanwending van ruige mest daar waar dat nuttig is voor de nagestreefde natuurwaarden van de graslanden (bepaalde boerenlandvogels).
 - d Op grasland: hanteren van een bufferzone van 1 m langs de sloten (de wetgeving vereist nu 0,25 m) die wordt gevrijwaard van mest en sloopvuil. Dit levert een belangrijke bijdrage aan de waterkwaliteit.
 - e Achterwege laten van negatieve ingrepen in de waterhuishouding, voor zover die op individueel niveau kan worden beïnvloed. Dit aanbod heeft een aantal elementen in zich van de probleemgebiedenregeling ('landbouw met natuurlijke handicaps'), maar gaat verder. Het geheel aan afspraken kan op twee manieren worden geformuleerd: als zelfstandige dienst (er van uitgaande dat de kans klein is dat de provincie de probleemgebiedenvergoeding opnieuw openstelt) of als plus op de probleemgebiedenregeling. In de begroting is uitgegaan van het laatste.
- Daarnaast leveren de gezamenlijke grondgebruikers gebiedsbreed een verdere bijdrage aan de gebiedskwaliteit door gecoördineerde uitvoering van de volgende werkzaamheden:
- f Onderhoud van bruggen, hekken, wegen en paden.
 - g Beheersing van probleemmonkruiden, mollen en muskusratten. Een voorbeeld van een probleemmonkruid in de Loosdrechtse wateren is de waterplant *Cabomba* (waterwaaier). De grondgebruikers kunnen de bestrijding hiervan gecoördineerd oppakken samen met de gemeente Wijdmeren en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (c.q. Waternet), die hiermee al doende zijn.
 - h Faunabeheersing, c.q. het tegengaan van predatie (roof van eieren of kuikens

door bijvoorbeeld roofvogels, vossen of dassen). De gezamenlijke grondgebruikers kunnen in overleg met de provincie, een evenwicht vinden tussen de foerageerfunctie van het gebied voor een Natura 2000-soortgroep als ganzen (met name in de winter) en de overlast voor de grondgebruikers (in het zomerseizoen). Ook kunnen de grondgebruikers elkaar onderling assisteren bij het claimen van ganzenschade. En wil het gebied weer betekenis krijgen als broedgebied voor boerenlandvogels, dan is een aanpak van "roofdieren" zoals de vos gewenst.

- i Beheersing / bestrijding van steekmuggen en knutten.
- j Onderling gebruik van percelen, eventueel vergemakkelijkt door de aanschaf of huur van tijdelijke verbindingen (rolbrug, ponton).
- k Handhaven van het waterpeil door het gemaal zelf te (blijven) bedienen. Dit uiteraard in overleg met het waterschap.
- l Inhuren van (bedrijfs-)adviseurs voor de realisering van een betere gebiedskwaliteit.

Door deze werkzaamheden niet individueel, maar gezamenlijk en gecoördineerd op te pakken, kan niet alleen efficiënter (en dus goedkoper) worden gewerkt, maar is ook meer kwaliteitswinst mogelijk. Voor deze werkzaamheden is niet alleen menskracht, maar is soms (voor zover het niet in loonwerk gebeurt) ook materieel nodig.

Tot slot verzorgt de vereniging de volgende activiteiten in het belang van de gebiedskwaliteit:

- m De vereniging ziet toe op de handhaving van de gebiedskwaliteit zoals beschreven onder a t/m e en zorgt voor een gecoördineerde inzet van de 'plussen' die in de volgende paragraaf aan de orde komen.
- n De vereniging coördineert de afspraken tussen particulieren en agrariërs over het gebruik van de grond met gesloten beurzen: maaien van gronden bij particuliere eigenaren in ruil voor extensieve bemesting en beweiding van die gronden.
- o De vereniging ontwikkelt nieuwe ideeën en projecten voor verbetering van de natuur- en waterkwaliteit. Zo zal worden verkend of en hoe het gebied weer geschikt kan worden gemaakt voor broedende boerenlandvogels, een functie die het in het verleden volop had.
- p De vereniging onderhoudt intensieve contacten en verzorgt de communicatie en kennisuitwisseling met de grondgebruikers, de ANV Vechtvallei, de andere gebiedspartijen, de betrokken overheden en de lokale pers.

Drie belangrijke plussen op selecte locaties

Op selecte, kansrijke plekken worden verdergaande maatregelen genomen voor de kwaliteit van natuur en landschap.

Water- en oeverbeheer

Het pakket met gebiedsbrede maatregelen bevat al een breed toepasbare watermaatregel: bufferzones langs sloten. Er liggen echter nog meer winstkansen, maar dan op specifieke locaties. Bij de situering en prioritering van de maatregelen voor water en oevers zullen we rekening houden met de uitkomsten van de Landschaps-ecologische Systemanalyse (LESA) voor de Ster die eind 2012 is uitgevoerd in het kader van Natura 2000. Deze geeft aan dat het westelijke deel van de Ster (dat is ook ongeveer het gebied waar de Ster niet alleen meer begrensd is onder de Vogelrichtlijn, maar ook onder de Habitatrichtlijn) uit ecologisch oogpunt aanmerkelijk kansrijker is dan het oostelijke deel waar het gaat om de ontwikkeling van waardevolle vegetaties. Dat heeft te maken met de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater (incl. kwelwater); ook zijn er meer habitats aanwezig (vochtig grasland, moeras) die kansen bieden voor interessante soorten. In het oostelijke deel van de Ster zijn vooral 'lichtere'

- Eventueel: aanleg van stuwtjes (met vispassages) halverwege de percelen. Zo kan het (kwel)water langer worden vastgehouden en verbetert de waterkwaliteit.

Daarnaast hopen we in samenspraak met gemeente en waterschap een eind te kunnen maken aan de riooloverstorten vanuit het dorp naar de Ster. Dit kan een belangrijke verbetering van de waterkwaliteit opleveren.

Op initiatief van de Vereniging is er in december 2012 een eerste overleg geweest met Waternet, Gemeente Wijdmeren, Natuurmonumenten en Dienst Landelijk Gebied over de waterkwaliteit en het waterpeil. Daarbij heeft de vereniging gevraagd om een duidelijk beeld van de huidige en de gewenste waterkwaliteit. Daarna zullen in gezamenlijkheid doelen en maatregelen worden vastgesteld.

Particulier natuurbeheer

Er wordt een substantiële oppervlakte aan particulier natuurbeheer gerealiseerd.

Er is binnen de dijken al belangstelling voor 56 hectare particulier beheer. De verwachting is dat de animo – bij toereikend budget – nog zal stijgen. Het gaat om de volgende beheertypen: kruiden- en faunarijk grasland, nat schraalland, vochtig schraalland, hoog- en laagveenbos, vochtig hakhout en middenbos en zoete plas. Het particulier natuurbeheer kan een belangrijke bijdrage leveren aan de kwaliteit van de Ster voor soorten en biotopen die van belang zijn voor Natura 2000, maar ook aan (andere) vogels en – door de zeer beperkte bemesting – aan de waterkwaliteit.

Bij hernieuwde openstelling van het SNL voor particulier natuurbeheer verwachten we een groot deel van de oppervlakte meteen het eerste jaar te kunnen realiseren. Knelpunt daarbij vormt echter de ambitiekaart voor de Ster in het Natuurbeheerplan 2013, die andere beheertypen en locaties aangeeft dan het gebied in de aanbieding heeft. Het is gewenst dat de provincie de kaart op korte termijn afstemt op het aanbod.

water- en oevermaatregelen zinvol, maar kan ook particulier natuurbeheer (met name creëren van schraalland) bijdragen aan zowel de waterkwaliteit als de betekenis van de graslanden voor vogels en planten (grotere variatie).

De vereniging zet zich in voor de volgende extra maatregelen voor oevers en sloten ter versterking van de waterkwaliteit en watervoorziening, het waterleven en de oeverkwaliteit (in termen van planten, zoogdieren, vissen, amfibieën en insecten):

- Aanleg en beheer van 1,5 ha aan natuurvriendelijke oevers. Hiertoe wordt op welgekozen plekken een deel van het talud afgegraven tot op waterniveau, zodat zich hier een moeraszone ontwikkelt. Deze zone wordt tweemaal per jaar gemaaid. Voor zover de percelen met natuurlijke oevers worden beweid, zal een streekeigen oplossing worden bedacht om het vee uit de kant te houden (bijv. plaatsen van drinkbakken of het aanleggen van drinkplaatsen). Om het landschappelijk karakter geen geweld aan te doen, gaat het om kleinschalige aanleg waarbij de locaties van de natuurvriendelijke oevers met zorg (gecoördineerd) worden gekozen. Het genoemde volume omvat ook enkele eigendommen van Natuurmonumenten in de Ster.
- Botanisch randenbeheer. Bij een eerdere peiling is hiervoor een animo gebleken voor 18 kilometer slootkant. We gaan nu uit van 25 kilometer. Het gaat hier om het reguliere SNL-slootkantbeheer.
- Natuurvriendelijk slootonderhoud. Bijvoorbeeld door te werken met de maaikorf of de open spijlenbak en het maaisel een eindje uit de kant te deponeren. De vereniging zal voorwaarden opstellen voor de uitvoering.

Specifieke maatregelen

Op enkele welgekozen plekken worden specifieke maatregelen getroffen:

- Omvormen van bosjes (4 ha) ter vergroting van de openheid en het zicht vanaf de dijken.
- Uitgraven van oude petgaten (2,5 ha) als potentieel roerdompbiotoop. Op enkele percelen komen oude petgaten voor, die echter gaandeweg zijn vol gegroeid en/of opgevuld.

Ook hier omvat het genoemde volume enkele eigendommen (2 ha) van Natuurmonumenten. Al deze maatregelen zijn bedoeld om (verbost) rietland te herstellen en open water te creëren waarin de verlanding (tot veenmosrietland of trilveen) een nieuwe start kan maken. Voor alle maatregelen die graaf- en/of rooiwerkzaamheden omvatten (natuurvriendelijke oevers, bosjes, petgaten) zal de vereniging in samenspraak met Natuurmonumenten een apart plan opstellen. Ten eerste gaat het hier om maatwerk op specifieke locaties. Ten tweede is het van groot belang dat de werkzaamheden op een uitgekende manier worden gefaseerd in ruimte en tijd, zodat de gewenste verscheidenheid aan verlandingsstadia ontstaat. En ten derde is de begroting van dergelijke werkzaamheden sterk afhankelijk van de gekozen locaties. Daarom is de begrotingsbijlage op deze onderdelen louter indicatief. In het plan zal de begroting verder worden uitgewerkt.

3.2 Versterking van de recreatieve ontsluiting en belevingswaarde

In de Ster vinden al veel recreatieve activiteiten plaats:

- Er wordt op beperkte schaal gewandeld door het gebied, van en naar de Drecht, al dan niet onder begeleiding.
- Er vinden kleinschalige en educatieve excursies plaats.
- In het water wordt gezwommen, gevist en gevaren, over het water wordt polsstok gesprongen, in de winter wordt erover geschaatst, zowel op de

ijsbaan als in de rest van de Ster.

- Er zijn mogelijkheden voor *bed & breakfast* en voor kamperen bij de boer.
- Er worden paarden gestald en er wordt paard gereden door mensen van buiten de Ster.
- Het kasteel en de kasteeltuin zijn een geliefde plek voor een bezoek en voor evenementen (tuindagen, kinderpartijtjes, muziekkuitvoeringen).

Daarnaast is er een behoorlijk aanbod aan educatieve activiteiten in of aan de rand van de Ster: met de klas de boer op, educatieve kinderfeestjes en gerichte natuurexcursies.

De vereniging ziet interessante mogelijkheden om de (straks nog versterkte) kwaliteiten van het gebied nog beter te kunnen beleven en bewonderen. Versterking van de recreatieve betekenis ligt in het gebied echter gevoelig: er is – terecht – vrees voor ongeleide verrommeling en verstoring, voor aantasting van natuur- en landschapswaarden en voor overlast voor bewoners en gebruikers. En voor recreatieve voorzieningen die niet passen bij het besloten karakter van de Ster. De vereniging neemt deze vrees zeer serieus. Daarom willen we alleen recreatieve activiteiten of voorzieningen bevorderen als:

- ze geen overlast en afval met zich meebrengen, d.w.z. als ze kunnen worden gereguleerd;
- ze een kleinschalig karakter hebben (geen grote horden recreanten ineens);
- ze passen binnen de planologische kaders van het bestemmingsplan;
- het onderhoud van de voorzieningen die ermee gepaard gaan, ook kan worden gegarandeerd;

- de eigenaren/gebruikers van de grond of het water waar de activiteiten zich afspelen hiermee akkoord zijn.

Het recreatieve 'aanbod' in het gebiedsplan omvat alleen activiteiten om kleinschalige, niet-verstorende vormen van recreatie en educatie te stimuleren, in goede banen te leiden en (door beperkte inrichtingsmaatregelen) te vergemakkelijken. De precieze invulling hiervan gebeurt in samenspraak met de grondeigenaren. In zijn algemeenheid kunnen we stellen dat maatregelen om het zicht vanaf de dijken te versterken relatief gemakkelijk aan de gestelde voorwaarden voldoen.

Op basis van de genoemde uitgangspunten bevat het gebiedsaanbod de volgende maatregelen:

- 1 De vereniging spant zich samen met vrijwilligers uit de omgeving in voor een aantrekkelijk recreatief/educatief aanbod in en over de Ster:
 - Organiseren van (begeleide) wandelingen in perioden dat dit de natuur geen schade berokkent. Begeleiding bijvoorbeeld door iemand die de historie goed kent samen met een ecooloog.
 - Ontwikkelen van lespakketten en organiseren van excursies voor schoolklassen.
 - Organiseren van educatief/recreatieve evenementen. Bijvoorbeeld een jaarlijkse 'onderhoudsdag' waar bewoners, geïnteresseerden en donateurs kunnen helpen met het landschapsonderhoud. Hierbij kan worden samengewerkt met Natuurmonumenten, dat zulke dagen al organiseert.
- 2 Leden van de vereniging, die toeristisch/recreatieve mogelijkheden aanbieden spannen zich in om gezamenlijk de kwaliteiten van de Ster uit te dragen en door hun bezoekers/klanten te laten beleven. Zij ontwikkelen daarbij in samenwerking arrangementen, waarbij van elkaars mogelijkheden gebruik wordt gemaakt (recreatieve parelketting).
- 3 Verbeteren van het uitzicht over het gebied, door het inrichten van drie zichtlocaties langs de dijk, waar vanaf de dijk ongehinderd de polder kan worden ingekeken. Hierbij zullen onder meer twee kleine parkeerplaatsen langs de dijk (voor fietsen en enkele auto's) worden aangelegd.
- 4 Ontwikkelen van wandelroutes door het gebied. Daarbij hebben we drie (mogelijke) routes op het oog:
 - een 'rondje Drecht' vanuit het noorden: vanaf de Oud-Loosdrechtsedijk langs de 's-Gravelandse vaart (over gemeentegrond) naar de Drecht (en terug);
 - een 'rondje Drecht' vanuit het zuiden: vanaf de Nieuw-Loosdrechtsedijk over landgoed Sypesteyn en boerenland naar de Drecht (en terug);
 - een doorgaande route (circa 2 km) door de Ster, als verbinding tussen de twee andere routes.

Alle routes zullen de vorm krijgen van 'laarzenpaden' en zullen niet toegankelijk zijn voor honden. De vereniging zal de routes ontwikkelen in nauwe samenspraak met (en op basis van draagvlak bij) de grondeigenaren. De vereniging zal zich ervoor inspannen om de twee 'rondjes' binnen drie jaar te realiseren en de doorgaande route binnen vijf jaar.

Gekoppeld aan de wandelroutes zal de vereniging enkele aanlegplaatsen voor kano's annex visplaatsen realiseren (locaties nader te bepalen).

- 5 De vereniging zet zich ook in voor het duurzaam in stand houden van de recreatieve voorzieningen en het voorkomen of verminderen van schade en overlast door recreanten (toezicht op het gebruik, opruimen, aanspreken van bezoekers).
- 6 'Camouflage' van storende elementen in het landschap (bijvoorbeeld kuilballen) met passende beplanting.
- 7 Verbeteren van de *branding* en promotie van het gebied. Voeren van een actieve marketingstrategie ten behoeve van kleinschalig recreatieve ondernemingen met het unieke karakter van het landschap als beeldmerk/identiteit. De vereniging speelt hierbij een belangrijke rol.

3.3 Ontwikkeling en innovatie

De vereniging wil in de loop der jaren natuurlijk nog allerlei nieuwe dingen oppakken en uitdenken, en zich niet star beperken tot de uitvoering van het gebiedsaanbod zoals het nu op tafel ligt. Daarom is de begroting bij het gebiedsaanbod niet helemaal 'dichtgetimmerd' met de maatregelen die we nu presenteren, maar is er ruimte gehouden voor innovatie. Daarbij nemen we uiteraard wel de beleidskaders van de provincie voor de besteding van middelen in acht en wordt voor een deel van de innovatie ook op andere financiers gemikt.

3.4 Monitoring en verslaglegging

De vereniging zal – voor de financiers, maar ook voor zichzelf – de vorderingen zo goed mogelijk monitoren. De precieze invulling daarvan moet nog plaatsvinden, maar we stellen ons een periodieke rapportage voor met de volgende opzet:

- a Een overzicht van uitgevoerde maatregelen en gesloten (natuur)contracten.
- b Een overzicht van de feitelijke effecten daarvan. Bijvoorbeeld als volgt:
 - Metingen van de waterkwantiteit (plaatsen en aflezen peilbuizen) en de waterkwaliteit (bijv. door toepassen van de eenvoudige Bio-toets door de grondgebruikers zelf).
 - Inventarisatie van vogels (aansluitend bij het provinciale meetnet) en planten (met name natuuroevers en petgaten).
 - 'Visuele' monitoring (foto's) van uitgevoerde werkzaamheden voor natuur en recreatie.
- c Een overzicht van de bestede middelen per begrotingsonderdeel.

Voor onderdeel b is van belang dat er zo snel mogelijk een 'nulmeting' wordt gedaan.

3.5 Communicatie en PR

De vereniging wil de volgende communicatieactiviteiten ontplooiën, waarvan een deel al in 2012 is gerealiseerd:

- Informatievoorziening op Internet door een eigen website (www.stervanloosdrecht.nl), een eigen pagina op Facebook en andere activiteiten op de sociale media.
- Actieve informatievoorziening naar leden en niet-leden (eigenaren/bewoners) door nieuwsbrieven, persberichten, inleidingen op scholen in Loosdrecht (incl. ontwikkeling van les- en informatiemateriaal), ledenvergaderingen etc.
- Organisatie van kleinschalige evenementen met een educatief en/of recreatief karakter: houtzaagdagen (bijv. samen met Natuurmonumenten), barbecues, begeleide excursies.

3.6 Uitvoering en fasering van maatregelen

We stellen ons de volgende fasering van de uitvoering van maatregelen voor:

- a In het eerste jaar na toekenning worden de volgende onderdelen van het aanbod gerealiseerd:
 - Een belangrijk deel van de basisbescherming van de Ster (mede afhankelijk van hernieuwde openstelling van de bijdrage voor probleemgebieden).
 - Het overgrote deel van het particulier en agrarisch natuurbeheer (uiteraard mede afhankelijk van de provinciale openstelling van het SNL).
- b Gespreid over de eerste drie jaar zullen worden gerealiseerd:
 - Het natuurvriendelijk slootonderhoud.
 - Een eerste fase van de 'plusprojecten' voor natuur en water: aanleg

natuurvriendelijke oevers, rooien van bosjes, uitgraven van petgaten.

- Een belangrijk deel van de recreatief-educatieve projecten (bijv. twee van de drie wandelroutes met de kanoplaatsen, de uitzichten).
- c Vanaf het vierde jaar worden gerealiseerd:
- Een tweede fase van de 'plusprojecten' voor natuur en water (hier is een sterke fasering een ecologische noodzaak).
 - Het resterende deel van de recreatief-educatieve projecten, zoals de doorgaande wandelroute (uiterlijk in jaar vijf).
 - Een deel van de innovatieve, nog te ontwikkelen maatregelen.

We denken minimaal 75% van de eenmalige investeringen in de eerste drie jaar te zullen realiseren. Beheercoördinatie, monitoring en communicatie zijn uiteraard doorlopende activiteiten.

3.7 Beantwoordt het aanbod aan de provinciale doelen?

Als we het gebiedsaanbod afzetten tegen de provinciale doelen voor de Ster op het gebied van natuur, landschap, water en recreatie, kunnen we het volgende constateren:

- Het karakteristieke cultuurlandschap wordt in stand gehouden ('basispakket') en is beter beleefbaar gemaakt (recreatieve ontsluiting). De recreatieve maatregelen vormen daarbij een compromis tussen mogelijkheden en draagvlak. Tegelijk is een beperkte, sterk gestuurde recreatie juist in het belang van de Natura 2000-doelen (voorkomen verstoring).
- In de basisbescherming worden daarnaast belangrijke Natura 2000-doelstellingen gewaarborgd, met name door het extensieve agrarische gebruik (beperken stikstofemissie, verbeteren waterkwaliteit). De ecologische 'plussen' leveren daarnaast op selecte locaties een belangrijke bijdrage aan de doelen van EHS en Natura 2000. De bijdrage van de maatregelen aan EHS en Natura 2000 lichten we hierna nog verder toe.
- De maatregelen in de sfeer van water en oevers leveren een belangrijke bijdrage aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water.

Bijdrage van het gebiedsaanbod aan de natuur- en waterdoelen (EHS, Natura 2000 en KRW)

Het gebiedsaanbod levert een belangrijke bijdrage aan de doelen die de provincie nastreeft door aanwijzing van het gebied als EHS en onder de werkingssfeer van Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water. Binnen het complex van het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen is de Ster met name aangewezen onder de Vogelrichtlijn en voor een klein (westelijk) deel ook onder de Habitatrichtlijn. Als we kijken naar de belangrijkste habitats en soortgroepen waarvoor het gebied is aangewezen, zijn dat er vier:

- levensgemeenschappen van voedselarm, helder water;
- een breed scala aan verlandingsstadia, vooral jonge verlanding;
- riet(moeras)vogels zoals de roerdomp, riet van diverse leeftijden;
- foerageergebied in de winter voor niet-broedvogels zoals grauwe gans en kolgans.

Uit een oogpunt van de Vogelrichtlijn gaat het dan vooral om de twee laatste doelen.

Waar het gaat om vogels, zal de betekenis van de Ster en van het gebiedsaanbod voor riet(moeras)vogels beperkt zijn. Omzetting van de Stergraslanden naar moeras wordt immers door niemand (grondeigenaren zomin als provincie) nagestreefd – het landschap moet zijn unieke uitstraling behouden. Niettemin bevat het gebiedsaanbod onderdelen waardoor moerassige elementen worden hersteld en gecreëerd (uitgraven oude petgaten, aanleg natuurvriendelijke oevers),

waardoor deze zekere betekenis kunnen hebben voor de beoogde soortgroep. Bij de situering van deze maatregelen zal zoals eerder gezegd rekening worden gehouden met de resultaten van de Landschapsecologische Systeemanalyse (LESA) die eind 2012 in de Ster is uitgevoerd in opdracht van de provincie. Deze geeft aan dat het westelijk deel van de Ster de beste kansen biedt voor (kwelgestuurde) natuur. Het creëren en herstellen van moerassige elementen zal ook – zij het op kleine schaal – bijdragen aan de habitatdoelen. Zo kan in de petgaten de verlanding opnieuw beginnen en leiden tot waardevol veenmosrietland. Ook kan de Ster een belangrijke foerageerfunctie hebben, niet alleen voor ganzen, maar ook voor waardevolle broedvogels van de plassenengebieden zoals roerdomp, purperreiger en zwarte stern. Daarmee ondersteunen ze de bredere doelstelling van het gehele Natura 2000-gebied.

Naast de directe betekenis van de Ster voor soorten en soortgroepen heeft het gebied een belangrijke betekenis als buffergebied, waardoor het indirect bijdraagt aan de instandhoudingsdoelen, namelijk door het beter laten functioneren van het gehele ecosysteem van de Oostelijke Vechtplassen. Hierbij zijn aspecten als goede waterkwaliteit, diversiteit in vegetatie en een flexibel (natuurlijk) peilbeheer van belang. Een aantal pakketten voor particulier natuurbeheer brengt deze doelen dichterbij dan met louter agrarisch natuurbeheer kan worden gerealiseerd. Het gaat daarbij vooral om de 'ecologische plussen' zoals de verschillende beheerpakketten voor schraalgrasland die onderdeel uitmaken van het gebiedsaanbod. Ook de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan 2013 bevat voor de Ster vooral de beheertypen fauna- en kruidenrijk grasland en nat schraalgrasland. Beide beheertypen zijn onderdeel van het gebiedsaanbod. Uiteindelijk denken we met een mix van 'basisbeheer' (vooral betaald uit de € 1,5 mln.), agrarisch natuurbeheer en particulier natuurbeheer een waardevolle invulling te bieden voor zowel de EHS als Natura 2000.

Bijdrage van de € 1,5 mln. aan de provinciale doelen

Zoals gezegd mikt de vereniging met het aanbod niet alleen op de € 1,5 miljoen, maar ook op andere budgetten, vooral om de 'plussen' te financieren. Het aanbod is echter zo opgezet dat de provincie ook bij uitblijven van financiën uit andere bronnen (als het gebied het vooralsnog "alleen met de € 1,5 miljoen moet doen") waar voor zijn geld krijgt:

- Uit de € 1,5 miljoen wordt een belangrijk deel van de basisbescherming van het gebied gefinancierd, met name ook de beschermingsactiviteiten die de vereniging in gezamenlijkheid wil oppakken. Hiermee wordt (beter) gegarandeerd dat het karakteristieke, cultuurhistorisch zeer waardevolle landschap behouden blijft en de verschijningsvorm van het landschap niet 'verrommelt'.
- Hieruit worden ook maatregelen betaald die de waterkwaliteit verbeteren (bufferzones, natuurvriendelijke slootonderhoud) en die een belangrijke bijdrage leveren aan de EHS- en Natura 2000-doelen, zoals het creëren van natuurvriendelijke oevers, het opengraven van petgaten en het rooien van bos.
- Ten slotte bevat de besteding van de € 1,5 mln. een belangrijk deel van de recreatieve investeringen (arrangementen, wandelroutes, zichtpunten langs de dijken) en het periodiek onderhoud van alle recreatieve voorzieningen. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de recreatieve doelen van de provincie.

Ondanks de grote betekenis voor de gebiedskwaliteit benadrukken we niettemin dat de € 1,5 mln. alléén niet voldoende is om de provinciale natuurdoelen volledig te realiseren.

4 Organisatie

Een eigen vereniging voor de Ster

De initiatiefgroep voor het gebiedsaanbod heeft al in een vroeg stadium het plan opgevat om een eigen vereniging voor de Ster op te richten. Dit vanuit de volgende overtuiging:

- Het behoud van de Ster zoals hij nu is, kun je niet alleen. Alleen in gezamenlijkheid kun je schadelijke ontwikkelingen keren en gewenste ontwikkelingen bevorderen. De vereniging kan niet alleen een groot aantal gezamenlijk gedragen maatregelen en projecten uitvoeren en coördineren, maar ook een belangrijk aanspreekpunt zijn voor overheden en meepraten over waterpeilen, het bestemmingsplan en de invulling van Natura 2000.
- In gecoördineerde samenwerking kunnen werkzaamheden die ieder nu voor zich uitvoert (zoals slootonderhoud, bemesting, aanpak faunaschade, bestrijding van probleemkruiden) goedkoper worden uitgevoerd. Ook kan de vereniging afspraken over onderling gebruik beter organiseren en investeringen voor een betere onderlinge bereikbaarheid (zoals rolbruggen etc.) oppakken. En ten slotte kan de vereniging het toezicht op de uitvoering van maatregelen coördineren.
- Samenwerken is een manier om budgetten naar de Ster te trekken die het gebied anders niet of minder makkelijk zou binnenhalen. Dat geldt niet alleen voor de € 1,5 mln. die de provincie heeft gereserveerd, maar ook voor de budgetten voor agrarisch en particulier natuurbeheer en voor diverse andere budgetten waarop de vereniging mikt voor de financiering van het gebiedsaanbod.

De Vereniging Ster van Loosdrecht is in juli 2012 officieel opgericht. Statutair is vastgelegd dat de vereniging zich inzet voor het – samen met en namens de leden – opstellen en uitvoeren van beleid voor de instandhouding van het unieke karakter van de Ster, en wel door:

- duurzaam beheer en behoud van het open agrarisch cultuurlandschap;
- versterking van waterkwaliteit en natuurwaarden op kansrijke plekken;
- het meer samen genieten van het Stergebied.

Naast alle verenigingsactiviteiten die al in hoofdstuk 3 zijn beschreven, zal de vereniging zich bij groen licht voor het gebiedsaanbod inzetten voor de verdere uitwerking van het aanbod en voor de aanvullende fondswerving daarvoor – door het integrale karakter van het aanbod wordt immers een beroep gedaan op meer financieringsbronnen dan de provinciale € 1,5 miljoen. De vereniging is dus niet alleen opgericht om de € 1,5 mln. binnen te halen, maar richt zich in de breedte (ook qua financiering) op een duurzaam behoud en beheer van de Ster.

Inmiddels is gebleken dat het gebiedsaanbod (c.q. de vereniging) kan rekenen op de steun van een belangrijk deel van de grondgebruikers en van de grondoppervlakte van de Ster.

De vereniging in relatie tot de grondeigenaren

De vereniging heeft bij zijn oprichting een onderscheid aangebracht in eigenaren en niet-eigenaren waar het gaat om de zeggenschap over materiële beslissingen. Veel andere (natuur)verenigingen hebben dat ook gedaan. Dat wil niet zeggen dat de vereniging alleen werkt voor zijn leden, of voor de leden

die tevens grondeigenaar zijn. Bij de besteding van de € 1,5 mln. en bij veel andere werkzaamheden zal de vereniging zich inspannen voor en zaken doen met zowel leden als niet-leden. Leden-grondeigenaren hebben invloed op de koers van de vereniging, maar om zijn doelen te realiseren, heeft de vereniging uiteraard een open oor voor iedereen.

Omdat de vereniging niet in een positie is om maatregelen af te dwingen op gronden in de Ster (de eigenaren blijven altijd de ultieme zeggenschap over hun grond houden), zal de vereniging intensief overleggen met de gebruikers en bewoners bij de verdere uitwerking van zijn plannen. De vereniging zal geen maatregelen voorstellen die onder de leden sterk omstreden zijn. Dit betekent bijvoorbeeld dat recreatieve maatregelen alleen acceptabel zijn als er draagvlak is, bijvoorbeeld door garanties over het vermijden van overlast.

Relatie tot ANV Vechtvallei

De Ster is onderdeel van het werkgebied van agrarische natuurvereniging Vechtvallei. Vanwege het eigen karakter van de Ster en zijn eigenaren en gebruikers is besloten om een eigen vereniging op te richten. Wel is van meet af aan de bedoeling geweest om volop gebruik te maken van de faciliteiten van Vechtvallei, zoals:

- De ervaring met het opstellen en sluiten van beheercontracten en het opstellen en uitvoeren van controleprotocollen.
- De beschikbaarheid van ecologische expertise in de vorm van een gebiedscoördinator voor Vechtstreek en Amstelland.
- De beschikbaarheid van en expertise met Geografische Informatiesystemen (GIS-kaartmateriaal).
- De contacten met relevante overheden (provincie, waterschap, gemeenten).
- De betrokkenheid bij het Landschapsfonds Vechtvallei.

Aangezien de vereniging het belangrijk vindt dat zij steeds 'het gezicht' en de contractpartner zijn voor de grondgebruikers in de Ster, is een mogelijke taakverdeling de volgende:

- De vereniging benadert de gebruikers, is contractpartner in geval van (beheer) contracten en betaalt de grondgebruikers zelf uit.
- Daarbij wordt gebruik gemaakt van de voorbeeldcontracten en -protocollen van Vechtvallei.
- Voor het bepalen van de locaties en inhoud van beheermaatregelen wordt ecologische expertise ingehuurd van Vechtvallei.
- De vereniging wordt lid van Vechtvallei en bevordert dat zoveel mogelijk individuele leden ook lid worden van Vechtvallei (zonder dat dit een lidmaatschapsvoorwaarde is). In ruil daarvoor nodigt Vechtvallei alle leden van de nieuwe vereniging uit voor avonden die zij organiseert.
- Bij fondswerving, belangenbehartiging en 'lobby' worden activiteiten onderling afgestemd en wordt waar mogelijk gezamenlijk opgetrokken, waarbij Vechtvallei desgewenst ook de afzonderlijke belangen van de Ster kan behartigen.

5 Begroting, beoogde financiering en andere gevraagde tegenprestaties

5.1 Begroting

De begroting van het gebiedsaanbod is uitgewerkt in bijlage 1. Hij komt op een totaalbedrag van € 127.100,- aan jaarlijkse kosten en van € 2.976.300,- aan eenmalige kosten. De opbouw van de jaarlijkse en eenmalige kosten is samengevat gepresenteerd in tabel 1 in paragraaf 5.2.

5.2 Beoogde financiering

Beoogde besteding van de provinciale € 1,5 miljoen

Uitgangspunt van het gebiedsaanbod is een duurzaam behoud en beheer van het karakteristieke cultuurlandschap. Daarvoor zijn duurzame beheerregelingen en een duurzame coördinatie van het beheer cruciaal. De € 1,5 miljoen van de provincie is een éénmalig bedrag. Fondsvorming is een elegante manier om van een éénmalig bedrag langjarig de vruchten te plukken. Aangezien het gebiedsaanbod beoogt om een belangrijk deel van de jaarlijks terugkerende werkzaamheden en kosten uit de € 1,5 miljoen te financieren, willen we een groot deel van het bedrag (€ 1,3 van de 1,5 miljoen) via fondsvorming of belegging verduurzamen. Uit de combinatie van jaarlijks vermogensrendement (aannee circa 3% per jaar) en geleidelijk opsouperen van het vermogen denken we gedurende 30 jaar ongeveer € 65.000,- per jaar te kunnen besteden. Er komen landelijk steeds meer van zulke gebiedsfonds of landschapsfondsen. Voor de Vechtstreek als geheel is in 2011 al een vergelijkbaar fonds van start gegaan. Ook Texel, waarvoor de provincie eveneens € 1,5 miljoen beschikbaar heeft gesteld, verduurzaamt dit geld via een gebiedsfonds. Het bestuur van de vereniging is momenteel in overleg met de provincie over de optimale constructie. Hiervoor hebben wij het uitgangspunt dat er voorwaarden aan de overdracht en beschikking van de gelden moeten worden gesteld die:

- de vereniging optimaal in staat stelt om zo snel en duurzaam mogelijk de doelen te realiseren;
- een rechtmatige besteding van gelden mogelijk maakt en de provincie in staat stelt om bij wanprestatie de gelden terug te vorderen.

Op basis van de bovenstaande berekening willen we de € 1,5 miljoen graag als volgt besteden:

- € 251.500,- aan eenmalige investeringen;
- € 65.200,- per jaar aan structurele uitgaven gedurende een periode van 30 jaar.

Beoogde verdeling van de kosten over de financiers

De beoogde financiering van het gebiedsaanbod bestaat uit een mix van een eigen bijdrage van de vereniging, private financiering en overheidsfinanciering. De laatste bestaat uit benutting van bestaande (maar nu niet opengestelde) beheerregelingen, investeringssubsidies en de gereserveerde € 1,5 miljoen.

- 1 De vereniging zal zich met haar leden inspannen voor de volgende onderdelen:
 - behoud van de openheid, het graslandkarakter en het onderhoud van de sloten;
 - het recreatief-educatieve aanbod;
 - ontwikkelen van het toeristisch-recreatieve aanbod;
 - het organiseren van de uitvoering van het aanbod;
 - het organiseren van eventuele aanvullende financiering.

- 2 Particuliere (mede)financiering wordt gezocht voor:
- contributies en specifieke bijdragen (voor verenigingsdiensten) van de leden aan de vereniging; donateurs;
 - eventueel: materiaal voor recreatief-educatieve voorzieningen;
 - de recreatief-toeristische parelketting;
 - deels: petgaten/ontbossing (bijv. inzet vrijwilligers).

3 Vanuit het SNL worden betaald:

- het particulier natuurbeheer (functieverandering, inrichting en beheer);
- het agrarisch natuurbeheer: het beheer van slootkanten en natuurvriendelijke oevers;
- de probleemgebiedenvergoeding (€ 94,- per hectare) als basis voor de 'landschapspremie' (paragraaf 3.1, onderdeel 1), behalve voor de delen met particulier natuurbeheer;
- een deel van de kleinschalige natuurontwikkelingsmaatregelen;
- een deel van de organisatiekosten;

Aangezien het SNL-budget op slot zit, is het voor deze onderdelen cruciaal dat hiervoor opnieuw budgetten beschikbaar komen.

4 Vanuit de € 1,5 miljoen van de provincie worden betaald:

- het resterende deel van de landschapspremie (c.q. een kop op de probleemgebiedenvergoeding). Eventueel kan deze vergoeding ook geheel uit de € 1,5 miljoen worden betaald;
- een deel van de specifieke investeringen in natuur en water (bijv. plaatsen stuwtjes, rooien bosjes, uitgraven oude petgaten, beheer van natuurvriendelijke oevers);
- creëren van bufferzones en natuurvriendelijk slootonderhoud;
- een deel van de recreatief-educatieve activiteiten (arrangementen, uitzichten, wandelroutes);
- een deel van de werkzaamheden van de vereniging (namelijk alles wat met een goed gebiedsbeheer te maken heeft);
- het materieel dat nodig is voor een efficiënter beheer onder coördinatie van de vereniging (eventueel alleen als voorfinanciering).

Hiervoor is het gewenst dat de nodige flexibiliteit wordt betracht bij het wegzetten van de € 1,5 miljoen, c.q. bij de uitvoering van de motie van 2009.

5 Vanuit andere budgetten (POP, FES/Waternet, andere Europese budgetten) kunnen worden betaald:

- aanleg van natuurvriendelijke oevers;
- veel van de recreatieve investeringen;
- een deel van de specifieke inrichtingsmaatregelen voor natuur en water.

Tabel 1 | Voorgestelde verdeling van de begrotingsposten over de (mogelijke) financiers

	kosten (€)		€ 1,5 mln. provincie	financiering (€)		
	volume	kosten		SNL	private financiering	overig (POP, Waternet etc.)
Jaarlijkse uitgaven						
• basisbescherming landschap	250 ha	41.500	22.700	18.800	-	-
• beheer natuurvriendelijke oevers	1,5 ha	1.200	1.200	-	-	NM*
• botanisch slootkantbeheer	25 km	6.000	-	6.000	-	-
• particulier natuurbeheer	56 ha	17.100	-	17.100	-	-
• natuurvriendelijk slootonderhoud	16 km	3.200	3.200	-	-	-
• onderhoud recreatieve voorzieningen	--	10.600	10.600	-	-	-
• monitoring	--	5.000	5.000	-	-	-
• beheercoördinatie	--	10.000	9.000	1.000	-	-
• communicatie en fondswerving	--	15.000	-	-	10.000	5.000
• ontwikkeling en innovatie	--	10.000	5.000	-	-	5.000
• inflatiecorrectie	--	7.500	7.500	-	-	-
TOTAAL jaarlijks		127.100	65.200	42.900	10.000	10.000
Eenmalige uitgaven						
• bereikbaarheid percelen	--	20.000	20.000	-	-	-
• particulier natuurbeheer: waardedaling	56 ha	2.094.400	-	2.094.400	-	-
• particulier natuurbeheer: inrichting	56 ha	50.400	-	50.400	-	-
• aanleg stuwtejes	5 st.	5.000	-	-	-	5.000
• kleinschalige natuurontwikkeling:	8 ha	400.000	80.000	80.000	-	240.000
- aanleg natuurvriendelijke oevers						
- omvormen van bosjes						
- opengraven oude petgaten						
• toeristische arrangementen		9.000	9.000	-	-	-
• uitzichten langs de dijk	3 st.	50.000	10.000	-	-	40.000
• wandelroutes	3 st.	225.000	85.000	-	-	140.000
• aanschaf houten praam	1 st.	7.500	7.500	-	-	-
• branding en promotie	--	20.000	20.000	-	-	-
• begeleidend onderzoek / monitoring	--	75.000	10.000	-	-	65.000
• ontwikkeling en innovatie	--	20.000	10.000	-	-	10.000
TOTAAL eenmalig		2.976.300	251.500	2.244.800	--	500.000

* Het vermelde bedrag geldt voor het beheer op 0,35 ha buiten gronden van Natuurmonumenten; de bijdrage van NM is niet gekapitaliseerd

5.3 Wettelijke basis voor de verstrekte vergoedingen

Bij de financiering van het aanbod moeten we rekening houden met de regels voor staatssteun en die voor aanbestedingen. De eerste verschillen voor éénmalige en structurele betalingen en voor agrariërs en niet-agrariërs (c.q. betalingen die de agrarische productie raken en betalingen die dat niet doen). Dit onderdeel moet in detail worden uitgewerkt zodra blijkt dat (belangrijke delen van) het gebiedsaanbod worden geaccepteerd. In zijn algemeenheid kunnen we nu al het volgende zeggen:

- a De betalingen vanuit het SNL zijn per definitie door Brussel goedgekeurd.
- b Het zetten van een kop bovenop de probleemgebiedenvergoeding is toegestaan tot een maximum van € 150,- per hectare. Dit is de vergoeding die in het tweede Plattelandsontwikkelingsplan (POP-2) is beargumenteerd (de berekening komt daar overigens tot een bedrag van ruim € 190,- per hectare) en is door Brussel geaccepteerd. Het geld moet wel door een overheid aan de grondgebruikers worden betaald en via een officiële regeling (bijv. SNL of gemeentelijke regeling) worden weggezet. Vanaf 2014 stijgt het door Brussel toegestane maximum tot € 250,- per hectare, maar het is nog niet duidelijk welke vergoedingshoogte Nederland in het POP-3 zal berekenen.
- c De drie andere beheervergoedingen (bufferzones, natuurvriendelijke oevers en natuurvriendelijke slootshoning) zijn conform de catalogus groenblauwe diensten 2011, maar moeten wel via een officiële regeling (van een overheid of door een overheid geborgd) worden uitbetaald.
- d De vergoeding voor onderhoud van recreatieve voorzieningen zal waarschijnlijk aan de vereniging worden betaald, die vervolgens het onderhoud wegzet bij grondgebruikers en/of aannemers. Dit kan het gemakkelijkst via aanbesteding, waarbij de wijze van aanbesteding (openbaar, niet-openbaar, enkelvoudig, meervoudig, onderhands, al dan niet Europees etc.) wordt bepaald door het bedrag van de aanbestede werken.
- e Voor een deel van de éénmalige investeringen zullen de vereniging of de grondgebruikers aanvragen indienen bij bestaande subsidieregelingen. Ook dan geldt dat de uitvoering of aanschaf te maken heeft met de aanbestedingsregels (zie punt d).
 - f Als het geld rechtstreeks bij grondgebruikers terecht komt, moet onderscheid worden gemaakt tussen:
 - Agrarische en niet-agrarische bedrijven. Agrarische bedrijven kunnen gebruik maken van een zogeheten *de minimis*-vrijstelling (betaling hoeft niet door Brussel te worden getoetst) van € 7.000,- over drie belastingjaren. Voor niet-agrarische bedrijven ligt deze grens bij € 200.000,- over drie jaar.
 - Maatregelen die al dan niet raken aan de agrarische productie. Op agrarische bedrijven vallen maatregelen die niet raken aan de agrarische productie (bijv. openstelling van het land of het bedrijf) eveneens onder de *de minimis*-grens voor niet-agrarische bedrijven (€ 200.000,- over drie jaar).
 - Structurele betalingen en investeringen. Voor investeringen in landschappelijk en historisch waardevolle cultuurlandschappen geldt een meldingsvrije drempel van € 10.000,- per bedrijf per jaar.

5.4 Andere gewenste tegenprestaties

Naast toereikende financiën vragen we de overheid ook op andere fronten om tegemoetkomingen om het gebiedsaanbod te kunnen realiseren:

- 1 Een collectieve natuurtoets: hier gaat het om de aanlegvergunning die binnen de Natura 2000 begrenzing vereist is voor vergunningplichtige activiteiten. Omdat de begrenzing van het Natura 2000-gebied nu soms dwars door bouwblokken heen loopt, is het voorstel om in een ruime zone vanaf de dijken (200 m) voor een aantal tevoren vastgestelde bouwactiviteiten, die gekoppeld

zijn aan agrarische activiteiten (en dus aan het beheer van het gebied), collectief de verplichte natuurtoets en de benodigde aanlegvergunningen aan te vragen. Het gaat daarbij om bouwactiviteiten die zijn besproken met de gemeente en die passen in het bestemmingsplan. Vervolgens hopen we uiteraard dat de gemeente soepelheid betracht bij de vergunningverlening. Daarnaast heeft Vechtvallei samen met de LTO-afdelingen en samen met Laag Holland een gebiedsaanbod voor Natura 2000 gedaan voor een soepele vergunningverlening in de gehele Vechtstreek.

- 2 Voorzieningen voor agrarisch beheer door particulieren: wat de vereniging graag zou zien, is dat de planologische ruimte voor particulieren (niet-agrariërs) die via de vereniging meedoen aan het beheer – wederom voor een aantal tevoren met de gemeente overeengekomen activiteiten – gelijk wordt gesteld aan die voor agrariërs. Het bestemmingsplan hanteert een strikt onderscheid tussen agrarische en niet-agrarische bedrijven. Aangezien het beheer van de Ster in meerderheid door niet-agrariërs wordt uitgevoerd en zij daarvoor ook ruimte (voor vee en/of materieel) nodig hebben, is voor degenen die bijdragen aan het beheer meer soepelheid gewenst. De vereniging wil hierover graag in gesprek met de gemeente. Een en ander zal uiteraard zijn beslag moeten krijgen in een nieuw bestemmingsplan, na het doorlopen van de gebruikelijke inspraakprocedures. Voor degenen die niet bij de vereniging zijn aangesloten, gelden de gebruikelijke procedures.
- 3 Waar het gaat om particulier en agrarisch natuurbeheer is het van groot belang dat de ambitiekaart in het provinciale Natuurbeheerplan wordt afgestemd op het aanbod aan maatregelen en beheertypen. Dat is op de kaart van 2012 gebeurd voor de eerst aangemelde oppervlakte, maar nog niet voor de later aangemelde hectares. De ambitiekaart van 2013 laat echter een heel ander beeld zien, met een grotere oppervlakte aan nat schraalland en een kleinere oppervlakte kruiden- en faunairijk grasland. We vragen de provincie om de kaart aan te passen.
- 4 De vereniging wil graag meepraten over het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen en worden betrokken bij de uitvoering daarvan. Alleen zo kan worden gegarandeerd dat de maatregelen die mede zijn gericht op de Natura 2000-doelen op de juiste plekken worden gesitueerd.

6 Een vernieuwend aanbod, het omarmen waard

Dit gebiedsaanbod is in diverse opzichten uniek en/of vernieuwend:

- De Ster wordt beheerd door een groot aantal particuliere (merendeels niet-agrarische) grondgebruikers, die elk een relatief kleine oppervlakte in gebruik hebben en waarvan de belangen als grondgebruiker sterk uiteenlopen. Het gaat om circa 50 gebruikers, waarvan 30 met meer dan 2 hectare. Dit is een ongebruikelijke situatie, die echter – gezien het sterk toenemende aantal agrarische nevenberoepers en particulieren in het buitengebied – een interessante *testcase* is voor andere delen van Nederland.
- Het is een gebied waar nog nauwelijks natuur is gerealiseerd omdat de eigenaren al jaren fel gekant zijn tegen alle beleidsplannen die op het gebied zijn neergedaald. Zij hebben elkaar vanuit betrokkenheid met het gebied in een intensief proces weten te vinden en zijn bereid de natuurdoelen van de provincie te realiseren door inzet van particulier en agrarisch natuurbeheer door de voor particulieren meest verregaande vorm van natuurbeheer. De voorgestelde wijze van doelrealisatie (zonder grondverwerving) spoort met het nieuwe beleid om meer particulier en agrarisch natuurbeheer in te zetten ter realisering van de EHS. Met de voorgestelde combinatie van maatregelen denken we een belangrijk deel van de provinciale doelen op het gebied van natuur, landschap en recreatie te kunnen realiseren (zie paragraaf 3,7) tegen een – vergeleken met de oorspronkelijke verwervingsopgave – zeer aantrekkelijke prijs.
- Binnen het werkgebied van en in samenspraak met agrarische natuurvereniging Vechtvallei is draagvlak gecreëerd voor het oprichten van een eigen vereniging die onder meer het doel heeft om een duurzaam beheer van het gebied te realiseren en garanderen.
- Het gebiedsaanbod is een integraal aanbod: het omvat alle thema's die in het gebied relevant zijn en richt zich niet alleen op de provinciale en nationale natuurdoelen. Het aanbod geeft niet alleen invulling aan de € 1,5 miljoen die de provincie voor het gebied gereserveerd heeft, maar wil ook andere financieringsbronnen aanboren.

7 Stappenplan: op weg naar realisering van het aanbod

We hopen dat de provincie op basis van het gebiedsaanbod besluit om het bedrag van € 1,5 miljoen daadwerkelijk ter beschikking te stellen voor de uitvoering van (delen van) het aanbod. Daarnaast hopen we uiteraard dat de provincie op afzienbare termijn ook SNL-middelen ter beschikking stelt om de 'plussen' uit het aanbod te kunnen financieren. Zonder deze plussen blijft de € 1,5 miljoen weliswaar goed besteed, maar kan geen volledige invulling worden gegeven aan de natuurdoelen voor het gebied (EHS, Natura 2000). Zodra de provincie groen licht geeft, zal de vereniging de volgende stappen nemen om het aanbod verder te concretiseren:

- 1 Verwerven van maximaal draagvlak onder de grondeigenaren (en in het kielzog daarvan hopelijk ook verenigingslidmaatschap). In 2012 is hard gewerkt aan het vergroten van het draagvlak. Hierbij blijken twee elementen een rol te spelen. Ten eerste bestaat er bij een deel van de grondeigenaren wantrouwen jegens de overheid, vooral gevoed door het jarenlange gebiedsproces en de gang van zaken rondom particulier natuurbeheer in 2011 (afwijzen aanvragen door budgetkrapte), een initiatief waarin veel tijd en energie was gestoken. Het draagvlak en de deelname zullen ongetwijfeld weer toenemen als de beoogde budgetten voor het gebied daadwerkelijk beschikbaar komen. Ten tweede zijn er in de Ster misverstanden ontstaan over de eerste versie van het gebiedsaanbod (februari 2012) en over de vereniging. Er is hard gewerkt aan het rechtzetten van verkeerde beelden (individuele gesprekken, gebiedsbijeenkomsten, informatieblad) en aan het verzamelen en verwerken van nieuwe inzichten in deze nieuwe versie van het aanbod.
- 2 Concreet uitwerken van het aanbod, of althans van de onderdelen waarvoor financiering is. Dit zal gebeuren in nauwe samenspraak met:
 - Uiteraard: de grondeigenaren en de andere bewoners en gebruikers van het gebied. De intenties zullen worden omgezet in concrete afspraken.
 - De betrokken overheden: de provincie, de gemeente Wijdemeren (die recent een structuurvisie heeft opgesteld die leidend wordt voor de bestemmingsplannen) en het waterschap, c.q. Waternet. Deze overheden zijn niet alleen (potentiële) financiers, maar bepalen mede de beleidsmatige kaders voor een deel van het gebiedsaanbod (zoals de recreatieve investeringen, de watermaatregelen en de 'planologische ademruimte')
 - Andere gebiedspartijen, zoals agrarische natuurvereniging Vechtvallei, waarmee praktische werkafspraken zullen worden gemaakt over de taakverdeling bij het realiseren van het aanbod, en Natuurmonumenten.
- 3 Opzetten van een goede structuur voor de activiteiten die de vereniging in gezamenlijkheid met de grondeigenaren wil oppakken.
- 4 Aanvullende fondswerving voor de nog ontbrekende budgetten.
- 5 In samenspraak met de provincie ontwerpen van een financiële 'vangnetconstructie', mocht de vereniging zijn werkzaamheden onverhoopt vroegtijdig moeten staken.
- 6 Nader onderbouwen van de vergoedingen voor maatregelen (voor zover deze niet in regelingen zijn vastgelegd). Verder uitwerken van de wijze waarop de betalingen het best gestalte kunnen krijgen in het kader van de regels rond staatssteun en aanbesteding (bijvoorbeeld door het opstellen van een eigen bijdrageregeling).

Bijlage 1: Begroting bij het gebiedsaanbod voor de Ster

Gebiedsbrede basisbescherming

De activiteiten onder deze noemer hebben we begrotingstechnisch als volgt benaderd:

- 1 De maatregelen onder de 'basisbescherming' omvatten ook alle bepalingen die gelden bij het SNL-pakket 'handhaven natuurlijke handicaps' (vergoeding € 94,- per hectare). De Ster is begrensd als probleemgebied, maar de vergoeding is door geldgebrek gestaakt. Voorstel is om het begrotingstechnisch als volgt te doen:
 - De provincie wordt opgeroepen om in de Ster op alle gronden minus die met particulier natuurbeheer (hierop is de regeling niet van toepassing) de vergoeding weer te gaan betalen. Het gaat dan naar schatting om 200 hectare x € 94,- = € 18.800,- per jaar.
 - De overheid betaalt minder dan de regeling toestaat. Het toegestane maximum is nu € 150,- per hectare (de werkelijke kosten van de handicaps zijn in het POP-2 zelfs op een nog hoger bedrag berekend) en vanaf 2014 zelfs € 250,- per hectare. De kans is klein dat de provincie zijn tarief gaat verhogen. Uit de € 1,5 miljoen kan de vereniging echter probleemloos een kop zetten op de € 94,- per hectare van voorsnog € 56,- per hectare. Het gaat dan om een bedrag van 200 ha x € 56,- = € 11.200,- per jaar.
 - 2 Deze premie geldt dan tegelijk voor het handhaven van de extensieve beweiding (c.q. het afzien van intensivering), waarbij lastig een aparte vergoeding is te berekenen. Aan de kosten van het verlagen van de stikstofemissie wordt in breder verband (in het kader van het Natura 2000-gebiedsaanbod van Vechtstreek en Laag Holland) gerekend en gewerkt. Hiervoor heeft het ministerie van EZ aparte gelden op zijn begroting staan in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Deze kosten laten we in dit plan verder buiten beschouwing.
 - 3 Hanteren van een bufferzone van 1 m langs sloten van graslandpercelen. De kosten hiervan zijn in andere projecten waar deze maatregel wordt toegepast (zoals een pilot van het Hoogheemraadschap van Rijnland) berekend op € 0,10 per m slootlengte (eenzijdig). Daar waar het SNL-pakket voor slootkantbeheer wordt gecontracteerd, wordt de vergoeding in mindering gebracht op de SNL-vergoeding. Bij de kostenberekening voor het gehele gebied gaan we uit van 64 km slootkant (32 km sloot) waarvan op 18 km SNL-beheer wordt toegepast (zie verderop). Er resteert dan 46 km voor beheer als bufferzone. De kosten hiervan bedragen € 4.600,-.
 - 4 Bevorderen productie en aanwending ruige mest. Bevorderen van de productie van ruige mest vergt aanpassing van stalsystemen; die moet eigenlijk per geval worden begroot. Voor de aanwending van ruige mest bestaat in het SNL een toeslag van € 138,- per hectare, maar die is voorbehouden aan weidevogelland met een maaidatum. Ook op een aantal van de aangevraagde beheertypen voor particulier natuurbeheer is het zinvol om te bemesten met ruige mest en is dat ook – soms als enige mestsoort – toegestaan. Voorstel is dat de vereniging bepaalt waar het opbrengen van ruige mest, en het betalen daarvoor, zinvol zijn. We gaan uit van een oppervlakte van 50 hectare waarvoor dat het geval is. De daarbij behorende kosten zijn € 6.900,- per jaar.
 - 5 Investeringen in eigen materieel, rolbruggen etc. Hiervoor hanteren we voorsnog een stelpost van € 20.000,-.
- De coördinatie van een groot aantal werkzaamheden door de vereniging is gecombineerd met een aantal andere verenigingsactiviteiten en elders in de begroting opgenomen als verzamelpost.

Voor alle maatregelen onder de gebiedsbrede bescherming bijeen gaat het (excl. uitvoeringskosten) om een post van € 41.500,- per jaar (onderdelen 1, 3 en 4) en € 20.000,- eenmalig (onderdeel 5).

Pluspakketten

1 Particulier natuurbeheer. De eerste intekening leverde een belangstelling op voor 56 hectare. Hierbij horen de volgende kosten:

- functieverandering (vergoeding waardedaling): 56 hectare x € 44.000,- x 85% = € 2.094.400,- (eenmalig);
- inrichting: 56 ha x gemiddeld € 900,- = € 50.400,- (eenmalig);
- beheer: € 17.069,- per jaar.

De beheerkosten zijn gebaseerd op de verdeling van de belangstelling voor de verschillende beheertypen:

- N10.01, nat schraalland: 2,5 ha à € 1.595,- per ha = € 3.988,-
- N10.02, vochtig schraalland: 2,3 ha à € 976,- per ha = € 2.245,-
- N12.02, kruiden- en faunairijk grasland: 44,5 ha à € 239,- per ha = € 10.636,-
- Overige beheertypen (vochtig hakhout en middenbos, hoog- en laagveenbos, zoete plas): 5 ha à gemiddeld € 40,- per ha = € 200,-.

Na de eerste intekening hebben zich nog meer belangstellenden gemeld, goed voor nog eens 16 ha. Het is op dit moment niet exact te zeggen hoeveel particulier natuurbeheer er zal worden gerealiseerd. Daarom is het volume aangehouden van de eerste intekening, dat ook al was opgenomen in het Natuurbeheerplan 2012.

2 Slootkantbeheer. We gaan uit van randenbeheer op 25 kilometer slootkant. De percelen met particulier natuurbeheer zijn hiervan uitgesloten.

Uitgaande van een randbreedte van 2 meter en de vergoeding van het pakket 'botanische weiderand' komt dit op een bedrag van 5 hectare x € 1.020,- per hectare = € 5.100,- per jaar. Bij gebruikmaking van het pakket 'botanische hooilandrand' (€ 1.350,- per hectare) komt het bedrag op € 6.750,- per jaar. We kiezen een gemiddelde van € 6.000,- per jaar.

3 Natuurvriendelijk slootonderhoud. In een pilotproject in Laag Holland wordt een vergoeding van € 0,10 per meter slootlengte (per kant) betaald voor het werken met de maaikorf of de open spijlenbak en het maaisel uit de kant deponeren. Als we er van uitgaan dat de helft van de sloten (16 kilometer) natuurvriendelijk wordt beheerd, zijn de jaarlijkse kosten 32.000 (2 slootkanten) x € 0,10 = € 3.200,-.

4 Aanleg van stuwtpjes. Hiervoor hanteren we een stelpost van € 5.000,- eenmalig.

5 Inrichtings- en omvormingsmaatregelen op selecte locaties. Het gaat hier om drie maatregelen waarvoor samen met Natuurmonumenten een apart plan zal worden opgesteld. Op basis van het hierbij vereiste maatwerk in ruimte en tijd zullen hierin ook de kosten nauwkeurig worden begroot. Op basis van de beschikbare normbedragen en de ervaringen in andere gebieden ontlopen de benodigde bedragen (omgerekend per hectare) elkaar niet veel. Daarom hanteren we nu voorlopig voor alle drie de maatregelen een stelpost van € 50.000,- per ha. Het gaat om:

- a Aanleg en beheer van natuurvriendelijke oevers. Het gaat hier om 1,5 ha, bij een gemiddelde breedte van 2 meter overeenkomend met 7.500 m oever. Hiervan zal 1,15 ha worden gerealiseerd op land van Natuurmonumenten en 0,35 ha op andere eigendommen. Voor de aanleg is € 75.000,- begroot. Daarnaast zijn er jaarlijkse kosten voor het beheer. Op basis van de catalogus groenblauwe diensten (versie 2011) mag hiervoor – afhankelijk van de oever-

lengte – tussen € 0,55 en € 1,10 per meter worden betaald. In een 'gebiedsofferte' van ANV Vockestaert (Midden-Delfland) aan het Hoogheemraadschap van Delfland wordt voor lange oevers een meterprijs gehanteerd van € 0,71 (excl. raster). Wij hebben dit laatste bedrag aangehouden als redelijk gemiddelde. Daarmee komen de jaarlijkse kosten op € 1.207,-.

- b Omvormen van bosjes. Het gaat hierbij voorlopig om 4 hectare, waarvan 0,3 hectare op gronden van Natuurmonumenten. Hiervoor is € 200.000,- begroot (eenmalig).
- c Opengraven van oude petgaten. Dit zal plaatsvinden op 2,5 ha: 1,7 ha op percelen van Natuurmonumenten en 0,8 ha elders in de Ster. Hiervoor komen we op € 125.000,- eenmalig.

Voor het totaal aan pluspakketten gaat het (afgerond) om de volgende bedragen:

- € 2.544.800,- eenmalig;
- € 27.500,- jaarlijks.

Recreatieve investeringen

- 1 De vereniging spant zich samen met vrijwilligers uit de omgeving in voor een aantrekkelijk recreatief-educatief aanbod in en over de Ster:
 - Organiseren van (begeleide) wandelingen in perioden dat dit de natuur geen schade berokkent. Begeleiding bijvoorbeeld door een iemand die de historie goed kent samen met een ecooloog.
 - Ontwikkelen van lespakketten en organiseren van excursies voor schoolklassen.
 - Organiseren van educatief-recreatieve evenementen. Bijvoorbeeld een jaarlijkse 'onderhoudsdag' waar bewoners, geïnteresseerden en donateurs kunnen helpen met het landschapsonderhoud. Hierbij kan worden samengewerkt met Natuurmonumenten, dat zulke dagen al organiseert.De kosten van deze (organisatorische) activiteiten nemen we mee in de totaalberekening van de organisatiekosten.
- 2 Leden van de vereniging die toeristische-recreatieve mogelijkheden aanbieden, spannen zich in om gezamenlijk de kwaliteiten van de Ster uit te dragen en door hun bezoekers/klanten te doen beleven. Zij ontwikkelen daarbij in samenwerking arrangementen, waarbij van elkaars mogelijkheden gebruik wordt gemaakt (recreatieve parelketting). De kosten van deze activiteiten zijn geraamd op € 9.000,-.
- 3 Verbeteren van het uitzicht over het gebied door het inrichten van drie zichtlocaties langs de dijk, waar vanaf de dijk ongehinderd de polder kan worden ingekeken. Hierbij zullen onder meer twee kleine parkeerplaatsen langs de dijk (voor fietsen en enkele auto's) worden aangelegd. Conform de DLG-raming kosten de zichtlocaties met zitplekken € 30.000,- en de parkeerplaatsjes € 20.000,-, in totaal dus € 50.000,-.
- 4 Realiseren / vervolmaken van wandelroutes door het gebied. Het gaat om drie routes:
 - een 'rondje Drecht' vanaf de noordzijde, over gemeenteground. Dit staat op de begroting van de Groene Uitweg voor € 200.000,-. Hiervan zal € 140.000,- uit FES-middelen worden gefinancierd;
 - een 'rondje Drecht' vanaf de zuidkant, over landgoed Sypsteyn. Hier begroten we de kosten op € 10.000,- eenmalig (aanbrengen recreatieve voorzieningen zoals hekken, borden en bankjes) en € 225,- structureel (de reguliere vergoeding voor wandelpaden over boerenland: 500 m x € 0,45 per meter per jaar);
 - een doorgaande wandelroute. Hiervoor hanteren we stelposten van € 15.000,- eenmalig en € 250,- per jaar structureel. De structurele kosten zijn verdisconteerd in de aparte post voor onderhoud van recreatieve voorzieningen (punt 6).

In totaal gaat het hierbij dus om € 225.000,- aan eenmalige kosten en € 475,- aan jaarlijkse kosten.

- 5 Aanschaf van een houten praam à € 7.500,- (eenmalig). Deze is primair bedoeld voor het verzorgen van excursies in het gebied. Maar er kunnen ook mensen en materieel mee worden vervoerd voor het uitvoeren van werkzaamheden.
- 6 De vereniging zet zich ook in voor het duurzaam in stand houden van de recreatieve voorzieningen en het voorkomen of verminderen van schade en overlast door recreanten (toezicht op het gebruik, opruimen, aanspreken van bezoekers). De onderhoudskosten zijn in de DLG- raming gezet op 10% van alle eerder genoemde investeringen minus de investeringen in het noordelijke rondje Drecht, waarvan de onderhoudskosten al elders zijn gedekt. We komen dan op 10% van € 101.500, ofwel € 10.150,- per jaar.
- 7 Camouflage' van storende elementen in het landschap (bijvoorbeeld kuilbalen) met passende beplanting. Begroting: we hanteren een stelpost van € 10.000,-.
- 8 Verbeteren van de *branding* en promotie van het gebied. Voeren van een actieve marketingstrategie ten behoeve van kleinschalig recreatieve ondernemingen met het unieke karakter van het landschap als beeldmerk/identiteit. De vereniging speelt hierbij een belangrijke rol. Kosten conform DLG-begroting € 20.000,-.
- 9 Voor realisatie van recreatieve voorzieningen zal onderzoek (bijv. bodem-onderzoek) moeten worden gepleegd. Deze bijkomende kosten staan in de DLG-raming op € 65.000,-. Hierbij voegen we de eenmalige monitoringskosten à € 10.000,- (zie hierna), zodat het totaal op € 75.000,- komt.

De totale kosten aan recreatieve investeringen komen op € 291.500,-, de andere eenmalige kosten op € 105.000,- en het onderhoud (incl. wandelroutes) op € 10.625,- per jaar.

Kosten monitoring en verslaglegging

Voor monitoring en verslaglegging hanteren we voorlopig een stelpost van € 5.000,- per jaar. Dit is niet helemaal uit de lucht gegrepen; voor natuur- en landschapsbeheer wordt doorgaans 10% gerekend van de 'omzet' aan natuurcontracten. Van het provinciale deel komt dat uit op circa € 2.500,- per jaar. Daarnaast bevat deze post de monitoring van eenmalige investeringen in natuur, water en recreatie. En de kosten van de jaarlijkse verslaglegging hierover.

Daarnaast nemen we een eenmalige post van € 10.000,- op voor monitoring als onderdeel van de grotere post 'onderzoek' (zie recreatieve voorzieningen). Deze is bedoeld voor de aanschaf van materialen (peilbuizen, Biotoets) en voor het uitvoeren van een nulmeting.

Kosten gebiedscoördinatie

De Vereniging Ster van Loosdrecht verricht een groot aantal werkzaamheden, die in de volgende categorieën zijn onder te brengen:

- Coördinatie van alle natuur- en landschapsbeheer (incl. regelen van onderling gebruik etc.).
- Coördinatie van het onderhoud van recreatieve voorzieningen.

De kosten van dit alles hebben we begroot op € 10.000,- per jaar. Vergeleken met de jaarlijkse 'omzet' aan beheermaatregelen uit de € 1,5 mln. (€ 37.700,-) is dat relatief veel: ruim een kwart. Doorgaans wordt een percentage tussen 10 en 20% als streefgetal aangehouden. Een wat hoger aandeel is in dit geval echter goed te beargumenteren:

- De vereniging coördineert de gehele 'basisbescherming'. Die bestaat voor een groot deel uit maatregelen die niet zo veel geld kosten, maar de vereniging wel veel tijd kosten.
- De vereniging coördineert deels ook de deelname aan het particulier en agrarisch natuurbeheer. Voor agrarisch natuurbeheer kan de vereniging hiervoor een bijdrage krijgen onder het SNL (vooralnog begroot op € 1.000,- per jaar), voor particulier natuurbeheer (met verreweg de meeste 'omzet') is dat niet mogelijk.

Het bedrag aan uitvoeringskosten zal de eerste jaren relatief hoog zijn (opstart) en daarna dalen. Het genoemde bedrag is een gemiddelde over de jaren heen.

Kosten communicatie en fondswerving

De vereniging zal zich ook actief opstellen voor:

- Communicatie: met de streek, met de betrokken overheden en andere gebiedspartijen, met de pers.
- Fondswerving: voor de realisering van het integrale gebiedsaanbod zullen – naast de € 1,5 miljoen – ook veel andere fondsen moeten worden aangeschreven.

Hiervoor is een bedrag begroot van € 15.000,- per jaar, dat we overigens buiten de € 1,5 mln. om willen financieren.

Kosten projectontwikkeling en innovatie

Voor projectontwikkeling en innovatie is een jaarlijks bedrag begroot van € 10.000,- en een eenmalig bedrag van € 20.000,- (in beide gevallen voor de helft uit de € 1,5 mln.).

Reservering inflatiecorrectie

De kosten van de jaarlijkse beheer- en onderhoudsvergoedingen zijn begroot op het prijspeil van 2012. Vanwege de inflatie is dat bij een looptijd van 30 jaar natuurlijk niet realistisch en zal de vereniging op den duur maatregelen moeten beëindigen of uit andere middelen moeten financieren. Om niettemin enige garantie te kunnen bieden om de vergoedingen ook op langere termijn te kunnen betalen, is een stelpost van € 7.500,- per jaar voor inflatiecorrectie opgenomen.

Colofon

In opdracht van Vereniging Ster van Loosdrecht

Begeleiding Directie Beheer en Uitvoering, Sector Directiebrede Ondersteuning en Dienst Landelijk Gebied

Tekst Vereniging Ster van Loosdrecht, Veelzijdig Boerenland/Paul Terwan onderzoek & advies

Fotografie Provincie Noord-Holland, pagina 6, 13, 14 en 15 Jan Steenis, pagina 9,12,28, 29,30 en 32 Paul Terwan, pagina 10 AC Zwaga, pagina 11 en 20 Natuurmonumenten, pagina 21 Natuurmonumenten - Wim Weijs, pagina 16 Klaas Niewold, pagina 17 Kees Scharringa, pagina 21 Ineke de Groot, pagina 22 en 31 Dienst Landelijk Gebied, pagina 25 Frank Moorman.

Grafische Verzorging Provincie Noord-Holland, MediaProductie

Drukwerk MediaProductie, Provincie Noord-Holland

Oplage 150 exemplaren

Loosdrecht, januari 2013

